

**RARITĂȚI DIN COLECȚIA DE ARME A MUZEULUI NAȚIONAL
DE ISTORIE A ROMÂNIEI**

**RARE WEAPONS FROM THE NATIONAL HISTORY MUSEUM
OF ROMANIA COLLECTION**

Carol König*, Nicoleta König**

Abstract

The National Museum of Romanian History has an important weapon collection, comprising more than two hundred items. Although each of them is a small part of the Romanian history we chose only four to be presented in this article. A particular piece is the sword that belonged to Cloșca (Ion Oargă), one of the rulers of the 1784 mutiny, which took place in Transylvania.

From the fire weapon category we chose to describe a revolver that is believed to have belonged to Alexandru Ioan Cuza (1820-1873), Ruler of the Romanian Principalities between 1859-1866. Another interesting sword is the one that was captured by Colonel Grigore Polizu from Edhem Pasa, one of the Ottoman commanders during the Romanian Independence War (1877-1878). At the end of this war the Romanian Army offered to prince Carol a beautiful sword as sign of gratitude for his devotion in battle, a sword which is also described in the article below.

All these pieces are an important part of the patrimony of the National Museum of Romanian History patrimony, being connected with significant moments of our history.

Keywords: Sword, weapon, revolver, Romanian Independence War, Romanian Principalities.

Deținător al celui mai bogat patrimoniu cultural mobil din toate domeniile istoriei României, Muzeul Național de Istorie a României păstrează și o valoroasă colecție de arme albe și de foc portative, care în mare parte a fost prezentată în sălile de expunere sau la diferite expoziții temporare. Din cele peste 200 de piese existente în colecție am selectat patru arme cu valoare istorică deosebită, datând din a doua parte a secolului al XVIII-lea și din secolul al XIX-lea.

* Colaborator/consilier la Ministerul Culturii.

** Muzeograf, Secția Istorie.

Din categoria armelor albe de tăiere și împungere ne-am oprit la o **sabie** scurtă, atipică, de factură transilvană, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea¹. Piesa, care este de o realizare manufacturieră aparte, este atribuită lui **Ion Oarga, cunoscut sub numele de Cloșca (1747-1785)** unul din cei trei conducători ai marii răscoale țărănești din 1784, în Transilvania².

Sabia (fig. 1), realizată în tehnica oțelului de Damasc, are lama cu un tăiș și o muchie netăioasă pronunțată. Spre vârf, lama (cu o lungime de 575 mm) se lățește și prezintă pe ambele părți motive decorative vegetale, șterse. Pe partea interioară, spre muchia netăioasă, lama prezintă șapte grupuri punctiforme incrustate, probabil aurite, și inscripția „Kloska“ amplasată spre mâner, înconjurată cu elemente decorative simple (fig. 2).

Mânerul, din alamă, are un manșon lat spre lamă, mărginit în partea superioară și inferioară cu linii paralele reliefate, alternând cu șanțuri. Corpul mânerului este prevăzut cu trei orificii pentru fixarea plăselelor (actualmente lipsă). Capul mânerului este îndoit spre lamă.

Teaca (cu o lungime de 478 mm), din lemn, este acoperită cu piele de culoare neagră și prevăzută cu două brățări late, decorate pe ambele părți cu motive în formă de solzi și flancate de un șnur împletit, gravat și reliefat. Brățara superioară a tecii are două vergele, cu două inele de fixare la port-sabie. Spre vârf, teaca are o potcoavă îngustă.

Starea de conservare a piesei este mediocră - lama este ruptă și ciobită spre vârf, iar elementele decorative sunt șterse. Pielea de pe teacă este crăpată din cauza vechimii.

O altă armă albă, din aceeași categorie cu cea relatată anterior, este **sabia otomană de tip kiliji**, din secolul al XIX-lea³ (fig. 3), care a aparținut lui **Edhem-pașa**⁴. În timpul războiului de independență al României (1877-1878), Edhem-pașa a fost unul din cei zece comandanți ai trupelor otomane din subordinea musirului (mareșalului) Osman-pașa, care a asigurat, în perioada războiului ruso-româno-otoman din anii 1877-1878, sectorul de nord-est al frontului, între Opanez-Bukov și Grivița. Efectivele comandate de el erau dispuse în complexul defensiv de pe platoul Ianik Bair⁵. La data de 28 noiembrie 1877, după lupte îndârjite purtate de trupele româno-ruse împotriva rezistenței otomane din acest sector al frontului,

¹ Piesa nu se încadrează în tipurile de arme din dotarea trupelor europene din secolul al XVIII-lea. Probabil este o realizare manufacturieră comandată.

² David Prodan, *Răscoala lui Horea*, volumul I și II, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

³ George Cameron Stone, *A Glossary of the Construction, Decoration and Use of Arms and Armor in all Countries and in all times*, New York, 1961, p. 356-357.

⁴ Cornel Scafeș, Horia VI. Șerbănescu, Corneliu M. Andone, Ioan I. Scafeș, *Armata Română în Războiul de Independență 1877-1878*, Ed. Sigma, București, 2002, p. 64.

⁵ *Ibidem*.

încercuit de trupele aliate, mareșalul Osman-pașa a capitulat și odată cu el și alți 10 generali din subordinea sa. Printre ei se afla și Edhem-pașa. După capturare, toți au predat armele învingătorilor⁶. Sabia lui Edhem-pașa, predată inițial colonelului Grigore Polizu, comandantul regimentului 3 Călărași, a fost ulterior dată Marelui Duce Nicolae. Mai târziu, sabia a fost redată lui Edhem-pașa, care, cu prilejul eliberării din prizonierat, la data de 11 martie 1878, a dăruit-o, drept omagiu, domnitorului Carol I, în locul ei primind o altă sabie de onoare din partea română.

Sabia are lama curbă, lățită spre partea inferioară, cu un tăiș, contratăiș lat spre vârful și muchie netăioasă puternic reliefată. Pe partea exterioară se află o inscripție în limba germană „*Säbel von Edhem-Pasha abgenommen d. 28 Nov (10 Dec) 1877, bei Opanes (Plevna)/ Anlässlich der Entlassung aus der Kriegsgefangenschaft d. 27 Febr (11 März) 1878/ denselben als Andenken erbeten und einem Ehrensäbel für denselben verliehen*”, iar pe cealaltă parte „*Sabia lui Edhem-Pașa luată la 28 Novembr (10 decembr) 1877 la Opanez (Plevna)/ Cu ocaziunea liberării din captivitate la 27 Februarie (11 Martie) 1878, aceasta a fost solicitată ca amintire, iar în schimbul ei i s-a oferit o sabie de onoare*”⁷ (fig. 3, 4, 5). Pe ambele părți ale talonului sunt incrustate în argint filigranat motive vegetale stilizate.

Garda, din alamă, în formă de S, are originea rombică, fiind gravată cu motive vegetale numai pe partea superioară.

Mânerul, continuare a lamei, este acoperit cu două plăsele din corn negru, unite median cu o bandă din alamă, gravată cu motive vegetale. Capul mânerului este îndoit spre vârful. Teaca din lemn este acoperită cu trei brățări din alamă, cea din centru îngustă și cele laterale foarte late. Între ele lemnul este acoperit cu catifea maronie roasă. Pe partea exterioară brățările metalice sunt gravate cu motive vegetale. Teaca prezintă și două inele port-sabie. Pe partea interioară se află o bandă mediană din alamă, care unește brățările. Starea de conservare este relativ bună. Are totuși o porțiune din partea inferioară a plăselei interioare ruptă, iar catifeaua de pe teacă este roasă și cu porțiuni lipsă.

Din categoria armamentului de foc păstrat în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României, prezentăm o armă portativă care este atribuită domnitorului **Alexandru Ioan Cuza**. Este vorba de un **revolver** francez, **md 1859, cal. 11 mm**, cu dublă acțiune, realizat în atelierul armurierului parizian **L. Perrin**⁸.

⁶ *Cronica participării armatei române la războiul pentru independență 1877-1878*, Editura militară, 1977, București, p. 320-323.

⁷ Sabia a fost păstrată în colecția de arme a Muzeului Național Peleş până în anul 1972, când a fost transferată la Muzeul Național de Istorie a României.

⁸ Henri Vuillemin, *Les Revolvers Militaires Français*, Évreux, Fromont-Glatigny éd., 1991, p. 73; Rolf H. Müller, *Geschichte und Technik der europäischen Militärrevolver*, Schwend, Schwäbisch Hall, 1982 - cep. 266-269; A. B. Zhuk, *The Illustrated Encyclopedia of Handguns. Pistols and Revolvers of the World from 1870 to the Present*, p. 70/ 418.

Revolverul (fig. 6 și 7) are o țeavă cilindrică, ghintuită, prevăzută cu un țel în partea superioară. Toată partea exterioară a țevii este aurită, prezentând motive vegetale, florale, gravate și reliefate, încadrând inscripția „*Perrin Ble a Paris*”. Pe partea posterioară a țevii, spre corpul revolverului, se află un brâu și un braț scurt, străbătut de un orificiu, în care este fixat axul de susținere și rotire a butoiașului. Toate piesele exterioare descrise sunt ornamentate cu motive vegetale, florale, gravate și reliefate.

Corpul revolverului este prevăzut cu o fereastră în care este montat butoiașul, o altă fereastră, posterioară, care permite funcționarea cocoșului percutor și una inferioară pentru trăgaci. Corpul revolverului este acoperit cu motive vegetale și florale, gravate și reliefate, parțial aurite. Pe partea posterioară, deasupra corpului revolverului se află montat înălțătorul cu foaie fixă, crestată, iar lateral dreapta, un capac mobil, care face oficiul de acoperire și deschidere a camerelor cartușelor din butoiaș.

Mecanismul de dare a focului este compus din butoiaș cu șase camere de cartușe, cocoșul percutor și piesele de legătură.

Mecanismul de declanșare este compus din trăgaci, garda trăgaciului și piesele lui componente.

Mânerul, continuare a corpului metalic al revolverului, este acoperit cu două plăsele din lemn striat. Capul mânerului este prevăzut cu o talpă metalică și ea ornamentată, prevăzută cu un inel port-revolver. Starea de conservare este relativ bună. Sunt doar ștersături ale stratului aurit în unele zone (în mod deosebit pe partea exterioară a butoiașului) și unele ușoare zgârieturi pe suprafața piesei. Cocoșul și mecanismul de declanșare sunt blocate.

O altă piesă de valoare istorică deosebită este **sabia română de ofițer** (inv. 75.631) care a fost **dăruită de Armata Română lui Carol I**⁹ (fig. 8 și 9).

Lama din oțel nichelat, ușor curbă, are un tăiș, contra-tăiș și muchie netăioasă pe ambele fețe și un alt tăiș scurt, pe ambele fețe, spre originea gărzii, unde devine netăioasă. Pe partea exterioară, spre originea gărzii, lama prezintă ornamente gravate și reliefate cu motive vegetale, care încadrează stema Regatului României și inscripția „BUNULUI NOSTRU SUVERAN” (Fig. 10). Sub plăcuța aplicată pe originea gărzii, pe partea exterioară, se află inscripționat „*F MUHM/HOF*”, ce se continuă cu o altă inscripție care nu poate fi redată, fiind acoperită de plăcuță. Pe partea interioară a lamei, decorată cu aceleași ornamente vegetale, se află încadrat cifrul atipic al Regelui Carol I și inscripția „*BUNULUI NOSTRU CĂPITAN*” (Fig. 11). Pe muchia netăioasă se mai află reliefată și inscripția „*VIRTUS RUMANA REDIVIVAT*”. Garda are un braț de împreunare, pe

⁹ *Regele Carol I al României, Cuvântări și scrisori*, tomul II, 1877-1886, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl. 1909, p. 298. Arma a fost transferată de la Muzeul Militar Central (actualmente Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I” din București), la Muzeul Național de Istorie a României în 1972.

care se înmănunchează trei ramuri exterioare (dintre care una lipsește, iar alta este desprinsă în partea posterioară). Pe partea exterioară a gărzii sunt gravate și reliefate motive vegetale și inscripțiile: „PLEVNA“ (pe arcul de împreunare), „RAHOVA“; „SMÂRDAN“ (pe ramurile exterioare) și „INDEPENDENȚĂ“ (pe ramura interioară). Sub originea gărzii sunt montate două plăcuțe. Cea interioară are o aplică lipsă, iar cea exterioară are aplicat în relief Ordinul Steaua României cu spade.

Mânerul, din oțel, este acoperit cu plăsele metalice, segmentate de patru șnururi din metal, care separă inscripțiile reliefate pornind de pe partea superioară spre cea inferioară „GLORIE/EROILOR/CĂZUȚI“. Mânerul este prevăzut pe partea exterioară cu un cap de vultur, cu pene ce se prelungesc până la originea gărzii, unde sunt fixate printr-un inel lat, pe care se află inscripția „ARMATA RECUNOSCĂTOARE“. Capul vulturului este acoperit de un nasture, pe care, în relief, este reprezentată coroana regală a României. A aparținut Regelui Carol I. În prelungirea penelor capului de vultur se află un scut în care, cu litere reliefate, se află inscripția „MĂRIEI SALE REGALE/ DOMNITORULUI CAROL I/ COMANDANTELE SUPERIOR/ AL /ARMATEI ROMÂNE/ ÎN CAMPANIA/ 1877-1878“.

Teaca, din metal nichelat, cu două brățări din alamă, are inele de fixare la port-sabie. Talpa tecii se termină într-o potcoavă lățită. În interior sunt două plăcuțe din lemn pentru protejarea lamei. Starea de conservare a armei este mediocră. O ramură a gărzii lipsește, o alta este desprinsă și lipită ulterior, numai în partea superioară. Lipsește probabil stema de pe de pe plăcuța interioară de la originea gărzii. Teaca are o stare de conservare bună. Lungimea săbiei este de 950 mm, iar a tecii de 850 mm.

Este interesant de remarcat că domnitorului Carol I, în anul 1879, i s-a înmănat de către colonelul Nicolae Dabija, ministrul de război, o sabie de onoare oferită din partea Armatei Române. În cuvântul său către domnitor, colonelul Nicolae Dabija a spus:

„Ca omagiu al recunoștinței noastre, ca semn al devotamentului nostru deplin, noi aici, reprezentanți ai armatei din toate trupele, fericiți a fi strânși în jurul măriei Tale, rugăm să primiți această spadă [sabie] de onoare, și să o purtați în aducere aminte a zilei de astăzi și a luptelor din Campania trecută. Acei cari au luat parte la izbânde de la Grivița, Plevna, Rahova, Smârdan și altele, când vor vedea această spadă [sabie] lucind în mânele Măriei Tale, vor simți acel foc sacru ce poartă cu sine victoria, și vor găsi nouă ocazii spre a perpetua între generațiunile viitoare numele Marelui Căpitan Carol I, Domnul Românilor”¹⁰.

Este de menționat și răspunsul domnitorului Carol I la primirea acestei arme:

¹⁰ *Ibidem*, tomul II, p. 298.

„Primesc cu mândrie această sabie, ca un semn de dragoste a scumpei Mele armate, care prin vitejia ei a reînviat timpurile glorioase ale trecutului. O primesc ca o prețioasă amintire a acestei mari epoce prin care am trecut împreună, împărtășind griji și durere, pericol și speranță, și din care am eșit cu onoare. Dacă ni se strânge inima gândind la eroii căzuți, nu vom plânge, căci din mormântul lor a înflorit independența țării. Să dea Dumnezeu ca spada aceasta să rămână un lung șir de ani în somn adânc; însă dacă ea va fi chemată la luptă, atunci să strălucească în capul vitejilor.

Trăiască brava noastră armată!”¹¹.

După inscripțiile existente pe sabie, s-ar părea că piesa descrisă ar putea fi chiar sabia oferită drept omagiu de către Armata Română cu ocazia aniversării zilei de 10 mai 1879. Singurul element care pune la îndoială acest fapt este folosirea termenului de „MĂRIEI SALE REGALE”. Este deci posibil ca această armă să fie o replică primită după încoronarea sa din 1881.

În studiul de față, din bogatul patrimoniu al Muzeului Național de Istorie a României, am ales doar patru arme care au aparținut unor personalități importante pentru istoria României, în momente de răscruce ale evoluției țării noastre din ultimele trei secole și care completează în mod armonios ilustrarea tematicii de idei a acestei instituții.

¹¹ *Ibidem*, tomul II, p. 298-299.

Fig. 1 - Sabia atribuită lui Cloșca / Sword attributed to Cloșca

*Fig. 2 - Sabia atribuită lui Cloșca, pe care se remarcă inscripția Kloșca
Sword attributed to Cloșca, on which is remarked the inscription „Kloșca“*

Fig 3 - Sabia otomană, de tip kiliji, din secolul al XIX –lea care a aparținul lui Edhem – Paşa
19th century kijili type Ottoman sword, that belonged to Edhem-Pasha

Fig 4 - Sabia otomană, de tip kiliji, din secolul al XIX –lea care a aparținul lui Edhem – Paşa
19th century kijili type Ottoman sword, that belonged to Edhem-Pasha

Fig 5 - Sabia otomană, de tip kiliji, din secolul al XIX –lea care a aparținul lui Edhem – Paşa
19th century kijili type Ottoman sword, that belonged to Edhem-Pasha

Fig 6 - Revolverul „L. Perrin” atribuit domnitorului Alexandru Ioan Cuza (1820 –1873)
„L. Perrin“ revolver attributed to prince Alexandru Ioan Cuza (1820-1873)

Fig 7 - Revolverul „L. Perrin” atribuit domnitorului Alexandru Ioan Cuza (1820 –1873)
„L. Perrin“ revolver attributed to prince Alexandru Ioan Cuza (1820-1873)

*Fig. 8 - Sabie română de ofițer dăruită de Armata Română domnitorului Carol
Romanian officer's sword offered by the Romanian Army to prince Carol*

*Fig. 9 - Sabie română de ofițer dăruită de Armata Română domnitorului Carol
Romanian officer's sword offered by the Romanian Army to prince Carol*

Fig. 10 - Sabie română de ofițer dăruită de Armata Română domnitorului Carol I, detaliu, inscripția „BUNULUI NOSTRU SUVERAN”.
Romanian officer's sword offered by the Romanian Army to prince Carol, detail, the inscription „TO OUR GOOD SOVEREIGN”

Fig 11 - Sabie română de ofițer dăruită de Armata Română domnitorului Carol I, detaliu, inscripția „BUNULUI NOSTRU CĂPITAN”.
Romanian officer's sword offered by the Romanian Army to prince Carol, detail, the inscription „TO OUR GOOD SOVEREIGN”

